

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. כיצד מרקדין לפני הכלה ... כלה נאה וחסודה.....1
- ב. והתורה אמרה מדבר שקר תרחק.....2
- ג. מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו.....6
- ד. נוטל בד של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה .. מרקד אתלת ... מרכיב לה אכתפיה ומרקד.....7
- ה. מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כוותיה 10
- ו. מעבירין את המת מלפני כלה.....10
- ז. נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול.....11
- ח. מבטלין תלמוד תורה ... להכנסת כלה.....11
- ט. מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ... כשאין עמו כל צרכו ... למאן דקרי ותני ... למאן דמתני לית ליה שיעורא.....12
- י. אם יש עדים שהיא שלו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן.....14
- יא. אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן.....15
- יב. שאכלה שתיים בחיי האב ואחת בחיי בנו.....15
- יג. אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל.....15
- יד. דברה מחמת נפשות פשיטא דלא מהימן ... דברה מחמת ממון איבעי ליה למחויי 16
- טו. מהאה שלא בפניו היא מהאה.....16

דף יז.

א. כיצד מרקדין לפני הכלה ... כלה נאה וחסודה

אמרו חז"ל מצוה גדולה¹ לשמה חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר², שהיא נאה³ וחסודה ואפילו אינה נאה⁴, כדי לחבבה על בעלה, שכן מצינו

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סה א

² משמע דהאמירה לאו היינו ריקוד אבל ברש"י פ"ב דכתובות מבואר דריקוד היינו האמירה. מ"ז שם א

³ אף על גב דכתיב מדבר שקר תרחק יש לתרץ דבריו שהיא נאה כמעשיה. ב"ש שם ב מהפרישה

⁴ ואם יש לה מום או מוגבלות אמר שאין לה מום דזה שקר גמור רק יאמר סתם שהיא נאה וחוט של חסד משוך עליה. ח"מ שם א. כי לשון נאה אינו דוקא על תואר היפה, רק מצד שטוב הדבר בעיני הרואה, כמו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

במלאכים ששאלו לאברהם (בראשית יח פסוק ט) ויאמרו אליו איך שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְגו', כדי לחבבה על בעלה, ואותו היום לאברהם ושרה היה כמו יום נישואין הואיל ונתבשרו בבנים, וחזרה שרה להיות לה אורח כנשים. לפיכך מצוה גם כן לחבב הכלה על בעלה ביום נישואיה.

ב. והתורה אמרה מדבר שקר תרחק

נאמר בפרשת משפטים (שמות כג פסוק ז) מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחַק, נתחייבנו בזה לשמור פינו מלומר שקר⁵. ונמנית המצוה כמצוה ברוב מוני המצוות – סמ"ג⁶ היראים⁷, והסמ"ק⁸ הרשב"י⁹. אבל הרמב"ם והחינוך לא מנו מצוה זו

בזאת נאות לכם (בראשית לד, טו), נאותה להם (שם לד, כג), וכן נאה להם ונאה לעולם (בר"ר ט, ו), שאינו על תואר הדבר רק שהוא נאות ומקובל הדבר ההוא. והנה אם נתן עיניו ליקח חגרת או סומא לאיזה סיבה, או שיהיה מצד ממון או מצד היהוס, בודאי נאות לו בזה, ויצדק לומר שהיא נאה בעיני החתן אשר נאות לו להתחתן עמה. טיב קידושים שם

⁵ ואף שבמסכת שבועות (לא ע"א) נאמר פסוק זה רק כלפי י"ג דברים שנראים כשקר שאסור שייעשו אותם בבית דין הדיינים תלמידיהם ובעלי הדין, מ"מ מדברי הראשונים והאחרונים להלן מבואר שאיסור זה נאמר בכל מקום, ולא רק בבית דין, כמו שנשמע מהג' כאן בסוגייתנו ועיין ביד הקטנה על הרמב"ם הלכות דעות (פ"י), ביאר שעיקר האיסור נאמר לדיין, משום שכשהוא מטה את הדין הוא הורס את העולם, אבל ממילא נשמע מזה שגם שאר ההמוני ירחיקו עצמם, ולכך נאמר סתם "מדבר שקר תרחק". ובעיניו בהעמק דבר על פרשת משפטים שם. ובחפ"ז חיים (פתיחה עשין סעיף יג) כתב שהאומר לשון הרע עם תערובת שקר עובר על מצות עשה זו, ובבאר מים חיים מביא כמקור את דברי הגמרא בשבועות, וכתב שאם נאסרו דברים שנראים כשקר כ"ש שנאסר לומר שקר ממש באיסור דאורייתא, וכך משמע גם בתנא דבי אליהו (ח"ב – זוטא) פ"ג. וכ"כ בספר חסידים (סי' תתרס) הביא את העשה "מדבר שקר תרחק", בכל מקום, ולא רק בבי"ד. ובמעלת המדות לאחד הראשונים (מעלת התמימות) כתב להדיא שאפילו מדבור קל של שקר צריך להזהר, ואפילו שאינו מזיק לשום אדם. וראה רבינו יונה על פרקי אבות (פ"א משנה יח) שכתב שאמרו חז"ל אפילו בסיפור דברים בעלמא אסור לשקר. והשמיט את הפסוק מדבר שקר תרחק". ואף מהשו"ע (יו"ד סי' תב סעיף יב) שכתב שאסור לומר על מת שהוא חי, וודאי מיירי אף מחוץ לבי"ד. [וראה עוד בדרך מצוותיך של המשנה למלך, לגבי השמטת הסמ"ג איסור נבואה בשקר. ויד רמ"ה ב"ב דף קעב, לגבי שקר בכתיבת שטר, ומהר"י עמדין גיטין יד ע"א]. אבל מהר"י פפערלא (עשה כב) כתב דאיסור זה נאמר רק לגבי שקר בבית דין שלא ידונו דין שקר, ודבר הלמד מענינו הוא דמיירי בדיינים דווקא, שהרי אותו פסוק מסיים קרא "ונקי וצדיק אל תהרוג", וכ"כ האבן עזרא, וכל הדרשות שדרשו מאותו פסוק (במכילתא ובפרק שבועת העדות) אסמכתא בעלמא הם, או דנלמדו מפסוקים אחרים והסמיכו אותם על הפסוק הזה, [ועיין מה שכתבו התוס' בשבועות שם ד"ה ורואה זכות וד"ה שלא ישמע עיין שם], וכ"כ בספר ארח משפטים.

⁶ עשין קז.

⁷ סי' רלה.

⁸ מצוה רכו.

⁹ וזה הרקיע [נט] בביאורו לאזהרות לר' שלמה אבן גבירול, והחרדים מביא מצוה זו בין מצוות העשה התלויות בפה.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

במנין המצוות שלהם¹⁰. ובספרי מוסר הראשונים והאחרונים האריכו בענין זה¹¹.

י"א ששקר שאינו בא לידי רעה, לא הזהירה התורה עליו¹². וי"א¹³ שאפילו רק דבור בעלמא בכלל איסור זה. אולם לכו"ע צריך להזהר ולהתרחק אפילו מדבור קל של שקר, ואפילו שאינו מזיק לשום אדם¹⁴. ואסור לשקר אפילו בסיפור דברים בעלמא¹⁵. אבל כדי לשים שלום מותר לשקר ומצוה יש בכך¹⁶.

כשם שצריך להתרחק מלומר דבר שקר, כך יש להתרחק משמיעת דברים שאולי מעורב בהם שקר שקר¹⁷.

¹⁰ כאיסור בפני עצמו אבל כלאו כולל מנוחו עיין בחינוך עד שכתב "ועוד אמרו זכרונם לברכה [מכות דף כ"ג ע"א] שזה הלאו כולל מספר לשון הרע ומקבל ... ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים אבל לא בנקבות לפי שאינן דנות... וכן מוזהרות להרחיק מכל שקר כמו האנשים.

¹¹ ספר חסידים (סי' תתרט). ומעלת המדות (מעלת התמימות), הנ"ל. ואורחות צדיקים (שער האמת) וז"ל "והמדבר אמת אין מעלה כמותו. לכן (תהלים קיט קס) "ראש דברך אמת", ונאמר (שמות כג ז'): "מדבר שקר תרחק". גם הרמיזות של אדם יהיו אמת, כי שכר האמת גדול מאד. וכו'". ראשית חכמה (שער הקדושה ושערי קדושה) שהביא בשם רב הונא שהגלות היא עונש על שקר. ומסילת ישרים (פרק יא). וביד הקטנה על הרמב"ם הלכות דעות (פ"י), ביאר "מדבר שקר" היינו מכל שקר, "תרחק" לשון ריחוק לרוב מיאוסה. שערי תשובה לרבינו יונה (שער ג סעיף קפא) שלא הביא את הפסוק "מדבר שקר תרחק כמו שלא הביאו בפירושו לאבות (פ"א מ"ה).

¹² ספר יראים סימן רלה, עי"ש שכתב דהוא דבר למד מענינו שהרי אותו פסוק "מדבר שקר תרחק" מיירי ברשע הרע לבריות, דהרי נאמר באותו פסוק "ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע". ועי"ש שכתב שמה שנאמר בגמ' כאן כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומר כמות שהיא וב"ה אומר כלה נאה וחסודה, אמרו ב"ש לדבריהם הרי שהיתה חגרת או סומא היאך יאמר כלה נאה וחסודה והתורה אמרה **מדבר שקר תרחק** יש בו רעה לבריות כדברי ב"ש שנראה כגונב דעת הבעל.

¹³ חרדים מצוות עשה פרק ד, וז"ל "מצות עשה לדבר אמת אפילו במילי דעלמא דליכא בהו דררא דמונא שנאמר מדבר שקר תרחק משמע אפילו ליכא רק דבור בעלמא".

¹⁴ מעלת המדות לאחד הראשונים (מעלת התמימות). ועיין בחינוך שם כי השקר נתעב ונאלח בעיני הכל, אין דבר מאוס ממנו, והמארה והקללות בבית כל אוהביו, מפני שהשם יתברך אל אמת וכל אשר אתו אמת, ואין הברכה מצויה וחלה אלא במתדמים אליו במעשיהם, להיותם אמיתיים כמו שהוא אל אמת, והם בעלי השקר שהם בהפך מדותיו ממש, כמו כן תנוח עליהם לעולם מה שהוא הפך מדותיו, והפך מדת הברכה שהיא בו היא המארה והקללה, והפך שמחה והשלום והתענוג שהם אתו הוא הדאגה והקטטה והצער, כל אלה חלק אדם רשע מאלהים, ועל כן הזהירנו התורה להרחיק מן השקר הרבה, כמו שכתוב מדבר שקר תרחק, והנה הזכירה בו לשון ריחוק לרוב מיאוסו מה שלא הזכירה כן בכל שאר האזהרות.

¹⁵ רבינו יונה על פרקי אבות (פ"א משנה יח) שכתב שאמרו חז"ל. והשמיט את הפסוק מדבר שקר תרחק.
¹⁶ חרדים שם.

¹⁷ חינוך שם וז"ל ומצד הריחוק הזהירנו שלא נטה אווננו כלל לשום דבר שנחשוב שהוא שקר, ואף על פי שאין אנו יודעין בבריא שיהא אותו הדבר שקר, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה [חולין דף מ"ד ע"ב] הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

בכלל מצות עשה זו שיהא "הן שלך צדק", דהיינו שדיבורו של אדם עם חברו במשא ומתן יהיה אמת, ולא ישקר לו¹⁸. ולכן לא ימכור לחברו בדברים בלבד ואח"כ יחזור בו ולא יאמר שיתן לו לו מתנה ואחר כך לא יתן לו¹⁹. והעושה כן הרי זה ממוסרי אמנה²⁰ שצריך להיזהר לישא וליתן באמנה שלא יחליף את דיבורו²¹. והעובר על זה עבר על עשה²² ועל איסור דאורייתא²³. וי"א שאין זה אלא איסור דרבנן²⁴.

עוד אמרו שלא ידבר עם חברו אחד בפה ואחד בלב²⁵, דהיינו שבשעה שהוא מדבר עמו בעניני משא ומתן כגון כשמוכר לו דבר²⁶ לא יהא בדעתו לשנות את דבריו²⁷. ולדעת הרמב"ן²⁸, ועוד

¹⁸ נלמד ממ"ש (ויקרא יט לו) "מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם" ואמר ר' יוסי ב"ר יהודה (בבא מציעא מט ע"א, ומקורו בתו"כ קדושים פרק ח) – "למה נאמר "והין צדק", והלא הין בכלל איפה הוא וכבר נאמר איפת צדק (וכיון שבאיפה שהוא שיעור גדול חשש הכתוב לחסרון כל שהוא, כל שכן להין שהוא שיעור מועט – שטמ"ק בשם תוס' שנין] אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולא שלך צדק". וביאר התו"ש (סוף שביעית) שאע"פ שבפסוק כתוב רק "הין", מכלל הן אתה שומע לאו, כי טעם אחד לשניהם. ובזוהר הרקיע לתשב"ץ (אות נט) כתב שמצות עשה זו נמנית כמצוה אחת עם העשה מדבר שקר תרחק. ועי' סמ"ג עשין קז. ¹⁹ "הן שלך צדק" מובנו שכשאתה מדבר הן או לאו קיים דברך והצדק אותם – רש"י (ב"מ שם בדעת המיתבי), דהיינו שהאדם צריך לקיים את דבריו – העיטור (שם). וכן פירש הרמב"ם בפירושו המשניות (שביעית פ"י מ"ט) את דברי המשנה "שהמקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו", שנלמד ממה שנאמרו איפת צדק והין צדק, שיהא לאו שלך צדק והן שלך צדק, שכשתדבר דבר השלימהו לטוב פהמ"ש שם, ע"כ.

²⁰ דעת רבי יוחנן שהגמרא בבבא מציעא מבארת שסובר רבי יוסי ב"ר יהודה הנ"ל, ודלא כרב שם – וכמו שנפסק להלכה ברמב"ם הל' מכירה פ"ז ה"ה, ובטור וש"ע חו"מ סי' רד סק"ח. וכ"כ בהשלמה לשו"ע הרב (קנו ב).

²¹ שנאמר "והן צדק שיהיה הן שלך צדק". (ועיין שם אם יש הבדל במכירה בין נשתנה השער או לא נשתנה ובמתנה אם יש הבדל בין מתנה מרובה למועטת). ועיין לקמן שלדעת הרמב"ן, ועוד ראשונים שרבי יוחנן לא למד דין זה מהפסוק "הן צדק", שעיקרו של פסוק זה בא לומר את דרשת אב"י שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב.

²² רשב"א ב"מ שם ד"ה הא דמות בינן, וכ"כ גם בשם הראב"ד, והובאו דברי הראב"ד בשטמ"ק שם. ²³ העיטור אות ש שלישות ממון, והובא בהגהות מרדכי ב"מ סי' תנא ובב"י חו"מ סי' קפג מהודש ד, שו"ע הרב מכירה ומתנה ס"ב. ועי' מנחת חינוך מצוה רנט שהיא דרשה של תורה.

²⁴ שאין הדרשה אלא אסמכתא – העמק שאלה בדעת השאלות שאילתא קב לגירסא שבכת"י "אמרו רבנן כו" (בג"י שלנו: דאזהרניהו הקב"ה) ובדעת הרמב"ם דעות פ"ב ה"ו, וכ"כ המנ"ח שם בדעת הרמב"ם דעות פ"ה הי"ג, וכ"כ התו"ש סוף שביעית ע"פ המשנה שם כל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו.

²⁵ דרשת אב"י [בבא מציעא מט ע"א] ממ"ש (ויקרא יט לו) "מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם", ומשמע שם שסובר רב שדברים אין בהם משום מחוסר אמנה, וחולק על הדרשה של רבי יוסי ב"ר יהודה, הסובר שנלמד מכאן שיהיה הן שלך צדק ולא שלך צדק, דהיינו שדברים יש בהם משום מחוסר אמנה בדעת רבי יוחנן – ראה שם [ב"מ מט ע"א].

²⁶ מהר"ץ חיות שם בדעת רש"י.

²⁷ רש"י שם. בירושלמי (שביעית פ"י ה"ד) אמר ר' יעקב בר זבדי שהאומר לחברו שיתן לו מתנה ורצה לחזור בו, ובשעה שאמר השב לתת לו את אותה מתנה, כיון שהיה זה צדק באותו זמן, ודהיינו שאמר לו כן בדעת גמורה ליתן לו ולא בדרך כיוזב והיתול – פני משה שם] אינו עובר על איסור זה, ועי' פלפולא חריפתא לרא"ש ב"מ פ"ד סי' יב.

²⁸ במלחמות בבא מציעא שם בדעת הרי"ף שפסק יש מחוסרי אמנה והביא דברי אב"י אחד בכה כו'.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ראשונים²⁹, איסור זה נאמר לכולי עלמא, וכן הלכה³⁰. ויש חולקים³¹ ולדעתם להלכה אין איסור לדבר עם חברו אחד בפה ואחד בלב³².

י"א שאפילו האומר לחברו שיתן לו מתנה מרובה, לא יהא בדעתו לשנות את דבריו³³.

המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו³⁴.

י"א שהמצווה לפרוע חוב לבעל חוב הוא משום החובה שיש לכל אדם לאמת את דבריו³⁵ ויש חולקים³⁶. וסוברים שיש טעמים אחרים לפריעת בעל חוב מצוה³⁷.

המדבר אחד בפה ואחד בלב הוא אחד מהשלשה שנאמר עליהם שהקב"ה שונאם³⁸.

²⁹ רשב"א ב"מ שם בשם ראב"ד וכן בשמ"ק שם, רא"ש ב"מ שם סי' יב.

³⁰ אפילו לדעת רבי יוסי ברבי יהודה ורבי יוחנן הסוברים שדברים יש בהם משום מחוסרי אמנה, שאם מבר לחברו בדברים בלבד והורו בו או אמר ליתן לו מתנה ולא נתן, הרי זה מחוסרי אמנה, כיון שהם לא למדו דין זה מהפסוק "הן צדק", שעיקרו של פסוק זה בא לומר את דרשת אביי שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב.

³¹ לדעת בעל המאור (ב"מ שם, בקושייתו על הר"ף למה הביא דברי אביי שלא ידבר אחר בפה כו'), ועוד פוסקים (העיטור אות ש שלישות ממון, והוא כדעת המיתבי בנ"מ שם וכדעת ר' יוסי בירושלמי שביעית שם), נחלקו בזה התנאים – דהיינו שרק הסוברים שדברים אין בהם משום מחוסרי אמנה לומדים מהפסוק הנ"ל שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב, אבל הסוברים שדברים יש בהם משום מחוסרי אמנה, הפסוק אוסר רק על המוכר או נותן בדברים שלא ישנה אחר כך את דעתו. [דהיינו שהן שלך צדק מובנו שכשאתה מדבר הן או לאו קיים דברך והצדק אותם – רש"י (ב"מ שם בדעת המיתבי), דהיינו שהאדם צריך לקיים את דבריו (העיטור שם)], והפסוק לא אוסר לדבר אחד בפה ואחד בלב. וכן פירש הרמב"ם בפירושו המשניות (שביעית פ"י מ"ט) את דברי המשנה "כל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו", שנלמד ממה שנאמר איפת צדק והין צדק, שיהא לאו שלך צדק והן שלך צדק, שכשתדבר דבר השלימהו לטוב פהמ"ש שם, ע"כ. [גם הסמ"ע חו"מ סי' רד ס"ק יב, והש"ל"ה מס' חולין קיד ע"א. סתמו כדעת בעל המאור שמהפסוק הזה נלמד שיהא הן שלך צדק, וא"כ לדבריהם אין להם פסוק האוסר לדבר אחד בפה ואחד בלב].

³² כיון שנפסק שדברים יש בהם משום מחוסר אמנה ברמב"ם (הל' מכירה פ"ז ה"ח), ובטור וש"ע (חו"מ סי' רד סק"ח), וא"כ אין פסוק האוסר לדבר אחד בפה ואחד בלב.

³³ שהעושה כן עובר על "הין צדק יהיה לך", אף שבכ"הג לכו"ע אין בדברים משום מחוסרי אמנה, – שו"ע הרב שם, לדעת הרמב"ן במלחמות והראשונים הסוברים כדעתו, ומוכח כן מהרמב"ן שם והרא"ש שם שכתבו שבפסוק אין חילוק בין מרובה למועטת.

³⁴ שביעית פ"י מ"ט ופירש הרמב"ם בפירושו המשניות (שביעית פ"י מ"ט), שנלמד ממה שנאמר איפת צדק והין צדק, שיהא לאו שלך צדק והן שלך צדק, שכשתדבר דבר השלימהו לטוב פהמ"ש שם, ע"כ, וכ"כ הרע"ב שם.

³⁵ דהיינו שנאמר "הין צדק", שיהא הן שלך צדק – רש"י כתובות פו ע"א. והמאירי (קדושין יג ע"ב) כתב שאפילו הסוברים ששעבוד נכסים לבעל חוב אינו מן התורה, מודים שאם שיעבד לו את נכסיו בפירוש הוא חייב מן התורה לקיים את תנאו כדי שיהיה הן שלו צדק.

³⁶ רמב"ן (ב"ב קעה ע"ב) הסובר כנ"ל ש"הן צדק" פירושו שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב. וכ"כ הרא"ה בכתובות שם והרימב"א שם בשם תוס' וחלקו על רש"י – שהרי בשעת הלואה פיו ולבו שוים לפרעון אלא שאח"כ נמלך ועכשיו פיו ולבו שוים שלא לפרוע.

³⁷ עיי"ש.

³⁸ פסחים קיג ע"ב, ולא הוזכר שם "הן שלך צדק".

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כתב הרמב"ם³⁹ שאסור לאדם להנהיג את עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא יהיה תוכו כברו, והענין שבלב יהיה הדבר שבפה⁴⁰, ואסור לומר אפילו מלה אחת של פיתוי⁴¹.

עוד כתב הרמב"ם⁴² שמשאו ומתנו של תלמיד חכם עריכים להיות באמת ובאמונה, דהיינו שיאמר על לאו לאו ועל הן הן, ויחייב עצמו בדברי מקח וממכר במקום שלא חייבה אותו תורה כדי שיעמוד בדיבורו ולא ישנחו⁴³.

ג. מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו

אדם שרואה שחבירו קנה סחורה או דבר מה, והוא יודע שהסחורה אינה טובה כמו שהקונה חושב, או שיודע שהמוכר רימחו, בשיווי המקח או בשאר חסרונות. אם על פי דין תורה אין לו עתה על המוכר כלום⁴⁴, מי שהולך ומעורר ללוקח ומראהו איך הסחורה אינה טובה כל כך או שפלוגי רימחו, עובר על איסור רכילות, כיון שעל פי דין תורה אין לו עליו עתה כלום, שוב לא הוי זה הסיפור כי אם דברים בעלמא, והוא כרוכל שנוכר בכל מקום שהוא טוען דברים מזה לזה. ואפילו אם המתאנה שואלו, גם כן לא יאמר לו האמת. ואדרבא מצוה לשבח המקח בפניו, ואין בו משום מדבר שקר תרחק, כדי שלא יקפיד הלוקח על המוכר, שכל שהוא מפני דרכי שלום, אין בו משום מדבר שקר תרחק⁴⁵.

³⁹ דעות פ"ב ה"ו.

⁴⁰ רמב"ם דעות פ"ב ה"ו, ושם עוד על גנבת דעת.

⁴¹ אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות – רמב"ם שם. והמנחת חינוך (מצוה רנט) כתב שזה בכלל הלימוד מ"הן שלך צדק", אלא שכתב שאסמכתא היא לדברי הרמב"ם, וכ"כ צפנת פענח בהל' דעות שם. והאור שמח שם כתב שדברי הרמב"ם לא נלמדו מ"הן שלך צדק", ששם מדובר לגבי משא ומתן, והרמב"ם מיירי בסתם דיבור, ולכן כתב שמקור דברי הרמב"ם מהגמרא בפסחים לעיל שלשה הקב"ה שונאם.

⁴² דעות פ"ה ה"ג.

⁴³ ונראה לפרש בביאור דברי הרמב"ם – "אומר על לאו כו" – היינו שבשעת האמירה לא יהיה אהר בפה ואחד בלב, "ומחייב עצמו היינו שאח"כ הוא מקיים את דבורו אפילו כשמן התורה אינו חייב. ועי' בהנהגות טורי אבן שם. ובכס"מ הביא גירסא אחרת ברמב"ם "ואינו מחייב עצמו" וכתב שהיא יותר נכונה, אבל בדפוס הישנים הגירסא כמו לפנינו "ומחייב".

⁴⁴ בין מפני שהאונאה בשיווי המקח היתה בפחות משתות, ובין מפני שעבר הזמן כדי שיראה לתגר או לקרובו, או שאר סיבה שבגללה הפסיד המתאנה

⁴⁵ ריטב"א פ"י דין זה כאן.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ואם הלוקח אינו זוכר ממי קנהו, מותר מן הדין לגלות את אוננו על חסרון הסחורה הן מבחינת שוויה או איכותה⁴⁶, אך מדה טובה שישבה את הסחורה כדי לא להדאיב את ליבו של הקונה⁴⁷.

אולם אם על פי דין תורה יכול הקונה לבטל את העסקה או לדרוש מהמוכר פיצוי וכדומה מצוה לגלות לו את חסרון הסחורה, אך רק בכפוף לתנאי תועלת כמבואר בהערה⁴⁸.

ד. נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כללה נאה וחסודה .. מרקד אתלת ... מרכיב לה אכתפיה ומרקד

כבר התבאר במסכת ברכות דף ו: שמצות עשה של דבריהם⁴⁹ לשמה הכלה והחתן, ולסעדם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור.

וצריכים לדקדק בזה כל אחד כפי דרגתו⁵⁰, לבן תורה לשמחו בדברי תורה, כי הוא עיקר שמחה. ולאיש פשוט בשיחה בדברי אגדה, וליותר פשוט

⁴⁶ ולא שייך בזה רכילות, דעל מי יכנים שנאה בלבו

⁴⁷ באר מים חיים שם לד וכן פי' ברש"ש את סוגייתינו

⁴⁸ שהם גמ"ש"כ הח"ח שם אות יב – יג א) שלא יגדיל בסיפורו את העולה או החסרון יותר ממה שהוא.

ב) שתהיה עיקר כוונתו לקנא לאמת ולעזור לאשר אשם לו, ולא לשמוח בקלון המאנה, ומשער שתוכל לבוא מזה תועלת, להוציא אם הוא יודע שהלוקח לא יפעל ולא יעשה כלום לבטל המקח או לקבל פיצוי, רק יכאיב לבו בלבד בסיפורו, ויכנים לו שנאה בלבו על השכנגדו, אין לומר לו, וביותר אם שואלו באופן זה. מצוה לשבח המקח בפניו, ואין בו משום מדבר שקר תרחק (כמו שאמרו חז"ל בכתובות י"ז. הרי שלקח מקח רע מן השוק וכו' הוי אומר ישבחנו בעיניו).

ג) אם הוא משער שדבריו יהיו נשמעין למוכר, יוכיח אותו בינו לבין עצמו להחזיר האונאה, ולא יגלה לנידון. ד) אם יכול לסבב את התועלת בעצה אחרת, שלא יצטרך לספר הנגנת עליו, לא יספר.

ה) שהאיש שהוא מספר לו, לא יהיה בטבעו הולך רכיל, שאם הוא מכירו במדה גרועה הו, ומסתמא יספר למוכר איך שפלוני אמר לי שהסחורה הזו היא רעה או שאיננה שוה דמי המקח שנתן בעדה, צריך עיון אם מותר לספר לאיש כזה האמת, כי הוא מכשילו באיסור רכילות. ומכל מקום נראה, דאם הוא משער שאם יזהירו שלא יגלה את שמו, ישמע לו, יעשה בן

ו) וכל זה כדי שיפנה לבית דין או לבקש מהמוכר זיכוי אך אם יעשה הקונה דין לעצמו צריך שיהיה ידוע ענין זה של אונאה, דהיינו מה שהונה אותו, למספרים עצמם. לא כן אם שמעו מפי אחרים שיש אונאה במקח הזה, אסורים לומר לו.

ב) שיהיו המספרים שנים.

ג) שלא יסובב היזק להמאנה על פי דיבורם, יותר מכפי הדין שהיה יוצא על ידם בבית דין. אבל אם מכירין את טבעו של המתאנה, שיפסיד להמאנה יותר מכפי הדין, ולא יציית דינא אחר כך להמאנה, אסור לגלות לו בכל גווני.

49 רמב"ם הלכות אבל פרק יד ה"א, אולם עיין במגילת אסתר סוף שורש א שדן שאפשר שיש בזה מצות עשה דאורייתא

50 רע"א בדרוש והידוש

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

בשיחה נאה, ומילתא דבדיחותא במילי דעלמא. (כלומר מילים מברחות בסתם דיבורים).

י"א⁵¹ שצריך כל הציבור להעמיד שליח תלמיד חכם אחד, שישיע דברי תורה בקול רם, דברים המשמחים לב כל שומעם, והחתן עם כל המשתתפים ישמחו יחדיו בשמחה אמיתית.

עיקר כוונת המצוה של לשמח את החתן ואת הכלה, (וכ"ש מה שהוא כדין מלך), אף שהחתן ברצונו נושא ובודאי שמח בלאו הכי, נראה שרוצים החתן ידע שכל חתונה היא חשובה מאד, וביתו החדש מוסיף הרבה לבנין בית ישראל.

וכן, ירבה תחבולות ביותר לשמח חתן, וישבח לפניו הכלה, כי אם החתן שמח וטוב לב, אז החתן מאהב את הכלה, ומחזיר אחריה, וזהו שמחתה⁵².

המנהג⁵³ פשוט להביא מנגנים בתוף ובכינור ועוגב לשמחת חתן וכלה.

י"א⁵⁴ שמתר לומר לגוי לנגן בכלי שיר בשבת בשמחת חתן וכלה⁵⁵, שאין שמחת חתן וכלה בלא כלי שיר.

אך⁵⁶ יש שכתבו שעיקר שמחה בבשר, ויון, ושיר בפה. לשורר ולשבח את השי"ת בשירים שתקנו הראשונים.

51 עיין בחשוקי חמד ברכות שם

52 בשל"ה מסכת פסחים פרק גר מצוה

53 כתב הרב יצחק יוסף בספר ילקוט יוסף שובע שמהות א פרק יד – מצות שמחת חתן וכלה הערה ב וכאן המקום לספר, מאי דבדידי הוה עובדא, כאשר הסבא ע"ה, הרב יעקב עובדיה ז"ל, חלה בחולי קשה והיה מאושפז בסוף ימיו בבית החולים, קרא לנכדיו, ואמר לנו שדרכו היה לשמח הרבה חתן וכלה בשירים וריקודים, וביקש גם מאשתו ע"ה שתכוין ותבקש מהקב"ה שבזכות מצוה זו יזכה לבן שיאיר את עיניהם של ישראל, [וצייין בבקשתו כמו הגאון רבי יוסף רביע, שהיה ת"ה גדול ומזכה הרבים]. וכבר אמרו בברכות (ו ב) ואם משמחו מה שכרו, אמר ריב"ל זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות. ע"ש.

54 כתב הראב"ה (חלק ג – הלכות יום טוב סימן תשצה) וכן כתב במהרי"ל (מנהגים הלכות עירובי הצירות ז)

55 עבה"ט של הרב מהרי"ט ז"ל ועיין (בתשובת חות יאיר סימן ר"ב / ר"ה) שנסאל בת"ח היודע נגן בכמה מיני כלי זמר אם הרשות בידו לנגן בכנור לפני חתן וכלה או אסור לבנות עצמו מפני כבוד תורתו ואין יכול למחול על בזיונו וכתב דלכאורה זה תלוי בפלוגתא שבין הרמב"ם והרא"ש גבי זקן ואינו לפי כבודו הובא בח"מ סימן רס"ג ס"ג דלדברי הרא"ש שם דאף אם רוצה להחמיר אינו רשאי ה"ה כאן ושוב כתב דבזה לכ"ע שרי ומצוה עבד אחרי שהכל יודעים שאין לו שכר בעמלו ושהוא עושה לש"ש דדברי הרא"ש אינם רק בדבר מצוה שהיא בין אדם לחבירו דפטרה תורה לזקן ואינו לפ"כ ככלל שאמרו כל שהיה מטפל באבידה שלו וטוען ה"נ בשל חבירו דלא צותה תורה רק ואהבת לרעך כמוך ואם ירצה להחמיר נעשה כמבזה תורתו ליטפל בממון עצמו שאין ראוי לבזות עליה משא"כ במצות שבין ישראל למקום כ"ש מצוה שהזמן נרמא אין בו משום בזיון כבוד זקנה ותורה וכל הנהג קלות בעצמו לצורך גבוה ומצות ה' אף שאינה מצות עשה ממש רק נמילות הסוד שילפינן מוהלכת בדרכיו הרי זה משובח ותבא עליו ברכה עיין פ"ת יו"ד רמד יד

56 בשו"ת הרדב"ז חלק ד' (סימן קלב)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

יש שנהגו בירושלים שלא להביא אלא כלי שיר אחד. מפני חורבן העיר. ויש שנהגו להביא תזמורת עם כלי שיר אף בירושלים.

מצות שמחת חתן וכלה היא לשבחם בדברים, או לרקוד בפניהם. ואחד מהם מספיק. ומי שאומר ברכת סידור קידושין או קצת מהשבע ברכות שתחת החופה מקיים בזה בחינת משמח חתן וכלה בשלימות. וכן יוצא ידי חובתו בזה על ידי שמברך ברכת המזון על הסעודה, או על ידי שום שיחה קלה עם החתן לעוררו אל בחינת שמחה של מצוה ובפרט במצוה ההיא⁵⁷.

תלמיד חכם או אדם חשוב שעצם נוכחותו שם משמחת את החתן, מקיים בזה את המצוה⁵⁸.

גם מי שלא נהנה מהסעודה מצוה עליו שישמח את החתן והכלה. אך כל מי שנהנה מהסעודה ואינו משמח את החתן, מאחר שיש עליו חיוב לשמחו, עובר בחמשה קולות.

החיוב לשמח חתן וכלה הוא בכל שבעת ימי המשתה, ולא רק בליל החתונה.

אם החתן מוחל לו שלא ישמחנו, אינו עובר משום מה שאמרו: "כל הנהנה מסעודת חתן וכלה ואינו משמחו עובר בחמשה קולות".

יש נוהגים שאם אחד ההורים של החתן או של הכלה הוא אבל תוך י"ב חודש לאב או אם, שעורכים את החתונה בלי תזמורת וכלי שיר. ואין מנהג זה נכון, וגם באופן כזה יש לערוך את החתונה עם תזמורת בשירים וריקודים ומחולות.

אף אם החתן עצמו הוא בתוך י"ב חודש לאב ואם, אין לו לדחות את חתונתו עד שיעברו י"ב חודש, אלא מצוה עליו להינשא גם בתוך י"ב חודש, או אפילו בתוך שלשים יום, ועריך להביא תזמורת ולשמח ביום חתונתו וביום שמחת לבו.

אם אחד מההורים של החתן או של הכלה הוא אבל תוך י"ב חודש, ואם לא יהיו נוכחים בחופה יגרום הדבר צער לחתן או לכלה, יש להתיר להם להשתתף בחופה, ויקבלו את האורחים, אך לא ישבו לאכול יחד עם המוזמנים, אלא יאכלו בנפרד בחדר צדדי, ובזמן הסעודה והריקודים יכבדו את האורחים וידאגו להושיבם כל אחד במקומו, ולכבדם במאכל ומשקה. אם

יש לאסור להזמין קוסם לשמחת חתן וכלה שעושה מעשה להטוטים באחיות עינים על ידי קלות התנועה וזריזות מעשיו, אף על פי שאינו עושה שום פעולה של כישוף. שהוא איסור תורה, ואסור לעשות כן גם לצורך שמחת חתן וכלה, ואין לעבור על שום איסור כדי לשמח חתן וכלה. אבל אם הקוסם הוא גוי, מותר לחזות בלהטוטיו.

⁵⁷ ועל כל זה הנהגה להושיט ג"כ להחתן איזה דבר מאכל או משקה או מרקד לפני הכלה או אומר קצת בדיחותא לפני החתן מה שמעוררו להדיא למעין שחוק ושמחה נגליית או משבח לפניו ויוונו באהת מכל זה די וכן הוא על צד היותר טוב. עזר מקודש אבהע"ז סה א

⁵⁸ עזר מקודש שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אין לאיש להתחפש לאשה לצורך שמחת חתן וכלה, או להיפך, שאין להתיר שום איסור לצורך שמחת חתן וכלה.

הדבר פשוט וברור שלפי ההלכה אסור לרקוד ריקודים מעורבים בחתונה, אנשים ונשים יחד, ואו מעגל של נשים ומעגל של גברים זה ליד זה, והעובר על זה גדול עונו מנשוא. ואף המסתכלים בריקודים אלה לא ינקו מעון, אף על פי שיש מצוה גדולה לשמח חתן וכלה, אין לעשות מצוה על ידי עבירה, וכל שכן עבירה חמורה כזו.

אסור באיסור חמור לנשים לרקוד לפני הכלה במקום שאין מחיצה.

ה. מותר להסתכל בפני כלל כל שבועה כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כוותיה

אף על גב⁵⁹ שמצוה לרקוד בפני הכלה, אסור להסתכל בה, ואף על גב שעל ידי ההסתכלות בה יכול לשבתה ביותר ולחבבה על בעלה יותר, בכל זאת אסור כדי שלא יבא לידי הרהור כמו שאסור בשאר נשים.

ומכל מקום מותר להסתכל בתכשיטין שעליה ובפריעת ראש כדי לשבתה ולחבבה, שזה אינו מביא כל כך לידי הרהור, אף על גב שבשאר נשים אסורים גם בזה.

י"א שאסור ללכת במחול⁶⁰ עם הכלה בשבעת ימי המשתה אפי' אינו אוחו בידה ממש אלא בהפסק מטפחת כדרך שנוהגין מקצת ת"ח שבדור הזה ולא טוב הם עושים דשום קריבה בעלמא אסור ולא אמרו חכמים אלא כיצד מרקדין לפני הכלה ולא עם הכלה. ויש מתירים⁶¹ גם בגדולים שבדור להקל כדי לחבבה על בעלה או משום כבוד אביה ות"ח כשכונתם לשם שמים.

ואותן בני בליעל ההולכים במחול עם נשים, עליהם הכתוב אומר יד ליד לא ינקה רע לא ינקה מעונשה של גיהנם וראוי לגעור בהן.

ו. מעבירין את המת מלפני כלל

⁵⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סה ב

⁶⁰ בס' תורת חיים במס' עבודת גלולים דף י"ז בד"ה אבי ידיהו מובא בפ"ת שם ב

⁶¹ ח"מ ו וב"ש יא בס"י כא בשם הב"ח וכתב הח"מ שכן נהגו גדולי הדור ומב"ש שם משמע שכל שעושה לדם שמים מותר אפילו אינו מגדולי הדור. ובאמת בב"ח שם כתב שנהגו להקל גם גדולי הדור

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אם פגעו⁶² מת וכלה זה בזה בדרך, מעבירין המת מלפני הכלה. וכן אם אין בעיר כדי לזה ולזה מקדימין ומכניסין הכלה לחופה ואחר כך קוברים המת. וכן מת ומילה, המילה קודמת ואחר כך קוברים המת, דלעולם מצות החיים קודמת למצות המתים.

יש לפניו לנחם אבל ולשמה חתן, תנחומי האבל קודם⁶³, וכן הוא אומר (קהלת ז פסוק ד) לֵב חֲכָמִים בְּבֵית אָבִל וְלֵב פְּסִילִים בְּבֵית שְׂמֻחָה.

וכן הבראת האבל קודם למשתה של חתן, מפני שהחתן אוכל משלו ומאכיל את האחרים, והאבל אינו אוכל עד שיאכילוהו אחרים⁶⁴, וכיון שהוא תלוי בדעת אחרים יקדימוהו. במה דברים אמורים שיש בידו סיפק כדי שניהם, אבל אין בידו כדי שניהם משתה החתן קודם שכבוד החיים קודם. וכן חתן ואבל בבית הכנסת יוצא החתן עם שושביניו תחלה ואחר כך האבל ומנחמיו, וכן הקרובים שלהם אם הם קרובין של שניהם אם רוצים אוכלים עם החתן ולא עם האבל.

וכל זה במת שיש לו קוברין שאינו מת מצוה, אבל אם הוא מת מצוה מת מצוה קודם.

ז. נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול

הנשיא⁶⁵ יכול למחול על כבודו, ואין צריך לקום בפניו ולנהוג בו שאר עניני כבוד, ואעפ"כ מצוה לכבדו ולקום מפניו קצת.

ח. מבטלין תלמוד תורה... להכנסת כלה

מבטלין⁶⁶ תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה ואפילו מי שתורתו אומנתו מחויב לבטל⁶⁷ ללוחה מבית אביה לבית חופתה.

ומזה נראה הגון ללות הכלה בזמנינו כשמביאין אותה תחת החופה, כמו שנוהגים לעשות לחתן, ואדרבא היא עיקר שהרי לא נזכר אלא הכנסת כלה,

⁶² שו"ע ונו"כ יו"ד שם, ואבהע"ז סה ד

⁶³ הטעם משום דכתב הב"י [עמוד רלו ד"ה וכתב] וז"ל, וכתב עוד שם יראה לי שנחמת אבלים קודם לביקור חולים, שנחום אבלים הוא גמילות חסדים לחיים ולמתים, עכ"ל. ואם כן מזה הטעם גם כן הוא הטעם כאן דתנחומי אבלים קודם לשמוח חתן, משום דתנחומי אבלים הוא גמילות חסדים לחיים ולמתים. ודין זה כתב מור"ם בהג"ה בסימן של"ה [סעיף י] ניהום אבלים קודם לביקור חולים, עכ"ל. בית הלל שם

⁶⁴ ש"ך שם ב

⁶⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רמד יד

⁶⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סה א

⁶⁷ ח"מ שם ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אולם כיון ששם כל הנשים הולכים עמה אין להתערב שם עמהם. ויש מקומות שהרבה אנשים חשובי העיר הולכים לקראת הכלה וכשמתקרבים אליה חוזרים לאחוריהם להחופה וזה נקרא גם כן לוייה⁶⁸.

דוקא כשרואה שנכנסין לחופה צריך לכבדם, אבל אם יודע שיש חופה בעיר א"צ לבטל מלימודו ולילך שם⁶⁹.

ט. מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ... כשאין עמו כל צרכו ... למאן דקרי ותני ... למאן דמתני לית ליה שיעורא

מצוה וחובה⁷⁰ לבטל תלמוד תורה להוצאת המת. ובת"ח שלימד גם לאחרים, מבטלים גם כשיש עמו כמה אלפים ואין לו שיעור.

מי שקרא או שנה⁷¹ ועדיין לא לימד לאחרים, אם יש שם ששים ריבוא אנשים (600,000) אין צריך להתבטל בשביל.

מי שלא קרא ולא שנה כיון שיש שם מי שיתעסק עמו אין צריך להתבטל בשבילו, והוא שיש שם עשרה כדי שיוכלו לומר קדיש וברכת אבלים. ואין חיוב לילך לראות אם יש מתעסקים עמו, שמן הסתם יש שם, ות"ת קודם⁷².

וי"א⁷³ שעכשיו מן הסתם מבטלים עבור אדם שומר תורה ומצוות שאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה, אולם רב הלומד עם תלמידים לא יבטל מן הסתם⁷⁴.

⁶⁸ ט"ז שם ב ב"ש ג

⁶⁹ ח"מ שם מהרא"ש, ובב"ש שם ג חולק ומדמה למת שאין צריך לראותו וכבר התבאר שבמת חלקו עליו וכ"ש הכא.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שסא א

⁷¹ דנטילתה כנתינתה מסיני, מה נתינת התורה בסיני בס' רבוא, אף נטילתה בס' ריבוא, כמבואר בגמ'. והנה בשו"ע שם כתב שקרא ושנה, ובש"ך סק"כ כתב משמע דתרוויחו בעיניו. אבל מלשון הריטב"א שהביא ב"י, שאין לך אדם מישראל שאינו או במקרא או במשנה כו' משמע דקרא או שנה קאמרינן

⁷² ש"ך שם ד ה

⁷³ רמ"א שם ועיין בערוה"ש שם ב שהכל לפי הדור

⁷⁴ ט"ז שם א.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אשה י"א⁷⁵ שדינה כמו מי שקרא ושנה, כיון שאינה מצווה לקרות ועושה מה שמוטל עליה, וי"א שדינה כמי שלא קרא ושנה, ונהגו להקל⁷⁶ באשה ותינוק. ונשות ת"ח דינם כת"ח עצמם⁷⁷.

תינוקות של בית רבן אין מבטלים אותם כלל⁷⁸. ויש מקילין לבטלם בהלויתו של גדול בישראל⁷⁹.

דין זה שמבטלים ת"ת היינו כדי ללותו בשעת הוצאתו, אבל לפני הוצאתו אין מבטלים בשבילו כשיש מי שיתעסק עמו⁸⁰.

י"א שהמצוה לבטל ת"ת לצורך הלכות המת, אינו אלא ברואה שמוציאים את המת⁸¹ וע"ז סמכו עתה להקל שאין מבטלין ת"ת⁸².

⁷⁵ טור וש"ע שם

⁷⁶ בספר שולחן גבוה בסק"ח כתב על דברי המחבר שכתב ונהגו להקל וז"ל דברי עצמו הם, ואינו יכול להעיד על מנהג כל העולם, שהרי במקומות הללו אם אשה חשובה היא, כגון אשת חבר וגביר, וכן תינוק בן חכם או גביר, מבטלין ת"ת להוצאת המת בשביל כבוד בעלה, או בשביל אביו וכו' עיי"ש.

⁷⁷ במטה משה כתב דאפילו מי שסובר שאשה דינה כמאן דלא קרי ותני, מ"מ הני נשי דת"ח אשר מצפים יום ולילה לביאת בעליהן מבית המדרש ואז מאכילין ומשקין אותם דינן כמי שקרו בעצמן.

⁷⁸ ש"ך ו שהרי אין מבטלין אפילו לבנין בית המקדש

⁷⁹ בשו"ת שלמת חיים יו"ד סי' תי"ח נשאל אם נכון לעשות כן, והשיב הנח להם לישראל, מסתמא הנהיגו ע"פ גדולי הדור שלפנינו, לכבודה של תורה. דבלא"ה אין נזהרי בכמה ימים, שלא הונח ע"פ דין לבטל כ"א בעי"ט וע"ש סמוך להשיבה, כנראה שהותר ג"כ ע"פ גדולי ישראל שראו בזה להקל. ובגשה"ח פ"ד ד כתב שמקילין גם לבטל ללוית חבר ותומך התורה, משום דבזה"ז שמעטים מחזיקי תורה, ביחוד מחזיקי תשב"ר, ובטולה זוהי קיומה וכו', אבל ראוי להזהר עד כמה שאפשר שלא לבטל תשב"ר, במקום שבטולן אין זה קיומן עכ"ל.

⁸⁰ שו"ע שם ב

⁸¹ ספר עמק שאלה פרשת ויחי סי' ל"ד סק"ב. והביא ראיה מכמה מקומות שכתוב לשון רואה את המת ואינו מלוהו וכו' ולא כש"ב הבי"ש באהע"ז סי' ס"ה סק"ג עיי"ש, ועיין בשאלות דוד בחידושו ליו"ד שכתב שמי שלומד אינו מחויב לבטל ת"ת לצאת ללות המת, אם ידוע שיש שם מי שיעשה מעשה אף שאין עמו כל צרכו, והא דאמרין דמבטלין ת"ת להנאת המת, הכונה שאם פוגע במת וצריך לו לילך לביהמ"ד ללמוד מחויב ללות את המת. ויוצא מכלל זה רק מת לרבנים, כרב גדול בתורה שמחויבים התלמידים לבטל ת"ת לצורך הוצאת המת ומחמת כבודו עיי"ש.

⁸² בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' כ"ו כתב על דברי הרמ"א שו"א דעכשיו מן הסתם מבטלים שאין לך אחד מישראל וכו', א"כ אנחנו בני אשכנז שיוצאים ביד רמ"א בפסקיו, בעיירות גדולות שדרים מאות אלפי יהודים, ויערא לא עלינו בכל יום ויום, ולפעמים כמה וכמה ה' יציל, א"כ אסור לכל ת"ח ללמוד בשעת הוצאתו, ומחריב לילך ללותו דהא אין לו כל צרכו, דבטח אין שם ששים ריבוא, ונמצא שבעיירות גדולות כאלו, הת"ח יתבטלו ממש כל ימיהם בתורה, ופשיטא שלא נהגו העולם כן דא"כ תורה מה תהא עליה וכו' עיי"ש. ובקונטרס שירי מנחה לח"א הביא את דברי העמק שאלה הנ"ל ומסתמך ע"ז להיתירא, ובשו"ת שלמת חיים יו"ד סי' ת"כ כתב על דברי העמק שאלה הנ"ל וז"ל אני איני כדאי להכריע וכל הסומך על הפוסקים המקילין שלא לבטל ת"ת בכה"ג פשיטא שאין בו נדנוד עברה. ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' כ"ח הביא בשם מורו המהר"ם שיק שבלימוד תורה בודאי לא יתחרט עיי"ש. וראה באבן יעקב סי' כא שהביא עוד כמה צדדי היתר שלא לבטל ת"ת עיי"ש.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

עיר שאין בה חברא קדישא המתעסקת במתיה, אם יש שם מת אסורים כל בני העיר במלאכה אפילו שלא בשעת הוצאת המת. אבל אם יש שם חברא קדישא⁸³, מותרים במלאכה שלא בשעת הוצאת המת, ובשעת הוצאת המת אפילו במת שלא קרא ושנה מבטלים ממלאכה ובאים ללותו

דף יז:

י. אם יש עדים שהיא שלו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו

נאמן

אף על פי שאדם נאמן לטעון⁸⁴ על המטלטלין שבידו לקוחין הן בידי, היינו משום שיש רגלים לדבר שאם לא כן היאך באו לידו אם לא שזה נתנו לו מדעתו. אבל קרקע שאינה זזה ממקומה בכל מקום שהיא בחזקת בעליה היא עומדת, והוא חזקת מרא קמא⁸⁵.

לפיכך קרקע הידועה לראובן בעדים שיודעין שהיה בחזקתו אפילו יום אחד⁸⁶, והיא עתה בחזקת שמעון שמחזיק בה ואכל פירותיה וטוען שלקחה מראובן, או שהיתה של אטבותיו מעולם⁸⁷. וראובן מערער ואומר שגזולה היא בידו, נאמן ראובן ונשבע שבועת היסת ונוטלה, ולכך אפילו כשנוטל אין צריך שבועה חמורה בנקיטת חפץ,

ואם אין עדים לראובן שהיה שלו אז אין צריך שמעון חזקה, אלא נשבע ועומד בשלו אף על פי שלא החזיק בה שני חזקה.

⁸³ שו"ע סי' שמ"ג סי' א' וסי' שס"א ס"ב, והחילוק בין קרא ושנה ללא קרא ושנה הוא רק בבטול ת"ת אבל לענין בטול ממלאכה אין שום חילוק. שו"ע שם. ובגשה"ח פ"ד – ה' ובהערה 3 שם כתב דאם יש ח"ק אין צריך לבטל ממלאכה גם בשעת הוצאת המת, ולכאורה זה נגד משמעות השו"ע. ועיי"ש בח"ב פ"י – ב' שרצה להסב כונת השו"ע לענין אחר וצ"ע. ועיי"ן בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' כ"ו וראה בספר רמת רחל סי' נ' ובספר אבן יעקב סי' כ"ג.

⁸⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ א

⁸⁵ דהיינו מי שידוע שבדאי היה שלו, כמבואר להלן, הוא הנקרא מרא קמא, וכן לגבי ספיקות במכירה אם חלה המכירה או לא, הרי המוכר הוא מרא קמא והוא מוחזק, ואמרינן דלא חלה המכירה (עי' פת"ח דיני קנינים פרק יד).

⁸⁶ וכן כתב בתשובת רשב"א [ח"ב סי' קפ"ב] דאפילו אם אין העדים יודעים בודאי שהיתה של ראובן אלא שראו לראובן או לאביו דר בו, מחזקינן אותו בשלו ומוציאין אותו מיד השני עד שיהיה לו חזקת ג' שנים או עדי קנין, והביאו הד"מ [סעיף א'], ע"ש ולקמן סימן קמ"ו [ד"מ סעיף י"ד]. סמ"ע שם א. כתב שמוציאים גם בקול שהיתה של ראובן אך באורים שם ב פליג עליה שאין מוציאים בקול. ובנתיבות המשפט [חדושים] כתב כסמ"ע באם יש לו קול מבורר הרבה דהיינו שהוא מוחזק ומפורסם שהוא של ראובן הוי כעדים, אבל קלא בעלמא לא מהני

⁸⁷ שער משפט שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

יא. אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן

טוען המחזיק שהיה לו שטר מכר ואבד, כל שלא החזיק בה ג' שנים, אינו נאמן בכך⁸⁸, אבל אם החזיק בקרקע ג' שנים כראוי⁸⁹, וגם בא מכה טענה שהקרקע שלו, כגון שטוען מכרת השדה או נתת במתנה לי או לאבותי וירשתיה מהם כדין, אין מוציאים אותה מידו, אלא שיש אומרים שצריך המחזיק להשבע שבועת היסת.

יב. שאכלה שתי בחיי האב ואחת בחיי בנו

אכלה⁹⁰ האב שנה ומת וירש הבן ואכלה שתיים, או שאכלה האב שתיים והבן שנה, או שאכלה האב שנה והבן שנה והלוקח שלקחה מן הבן שנה, הרי זה חזקה שכולן כח אחד הם, והוא שלקה בשטר.

אכלה המחזיק בחיי האב שנה אחת ומת האב, ואכלה שתיים בפני בנו, או שאכלה שתי שנים בפני האב ושנה בפני בנו, או שאכלה שנה בפני האב ומת ואחר כך אכלה גם כן בחיי בנו שנה, ומכרה הבן ואכלה זה גם כן בפני הלוקח שקנאה מהבן שנה הרי זו חזקה, והוא שמכר הבן שדה זו בכלל שדותיו שמכר כולם וזו בכללם, שלא הכיר המחזיק שנמכרה ולפיכך לא נזהר בשטרו.

יג. אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל

⁸⁸ שכן קבעו ה"ל שעד ג' שנים נזהר האדם בשטרו, ומדלא נזהר הפסיד. בדברי גאונים כלל לו סימן א דן באם אינו טוען שאבד שטרו אלא טוען שקנה בלי שטר אם מועיל לו חזקה, ומצדד לומר שאינו נאמן משום דאנן סהדי שאין אדם קונה קרקע בלא שטר, והביא בשם שער משפט שגם דעתו נוטה שאינו נאמן, אפילו במינו דהיה לו שטר ואבד, משום דהוי מינו במקום אנן סהדי, וסיים הד"ג שבפרט בזמננו שאין קונים בלי שטר כדי להעביר הקרקע על שמו בטאבו, ועי' ערך ש"י. ונחלקו הראשונים בהא דמועיל חזקה ג' שנים, אם העיקר משום שאינו נזהר בשטרו ומכה זה אין מענת המערער טענה, או משום דכיון שלא מיחה ג' שנים ריע טענתיה דמערער, ובשו"ת תשורת ש"י ח"ב סימן א דן במי שהחזיק ג' שנים והקרקע רשום על שם המערער בטאבו, ודעת השואל דבכה"ג ה"ל להזהר בשטרו יותר מג' שנים, ואין חזקתו חזקה, והתשורת ש"י סובר שאין זה בכלל ריע טענתיה, דאפשר שמשום איזו סיבה שהיא לא העביר הקרקע על שמו, וצ"ע, ועי' בדבריו שם סימן נג בדין תוקף הרישום בטאבו בדיני ישראל, וגם זה צ"ע.

⁸⁹ והיינו שיש לו עדים שהשתמש בקרקע או בבית כבתוך שלו, והו"ל קבעו בכל דבר איזה שימוש נקרא חזקה, וכמה זמן נחשב כג' שני חזקה

⁹⁰ שו"ע חו"מ קמד ג ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

חרש שוטה וקטן⁹¹ אין מחזיקין בנכסיהם וגם הם אין להם חזקה בנכסים של אחרים, מפני שאין בהם דעת למחות ולא לקבל המחאה שיזהרו בשטרם, לפיכך לא חשש זה למחות.

ואין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל, כיצד, אכלה בפניו כשהוא קטן שתי שנים ושנה אחת אחר שהגדיל, וטען אתה נתת לי אתה מכרת לי, אינו כלום עד שיאכל ג' שנים רצופות אחר שהגדיל. ויש אומרים אפילו אכלה ג' שנים רצופות אחר שהגדיל אינה חזקה, דהואיל וירד לתוכה כשהיה קטן לא ידע שהיתה שלו שימחה, לפיכך אפילו טען המחזיק לקחתיה ממך אחר שגדלת ואכלתי שני חזקה בגדלך אינה חזקה, דאין אכילתו אחר שהגדיל ג' שנים ראייה שלקחה, דאי משום דלא מיחה, שמא לא לקחה כשהגדיל ולא מיחה משום דלא ידע שהיא שלו.

י"ד. דברח מחמת נפשות פשיטא דלא מהימן ... דברח מחמת ממון איבעי ליה למחויי

ברח המערער⁹² מחמת סכנת נפשות אין מחזיקין בנכסיו, שירא למחות פן יודע מקומו וירדפו אחריו, ואם ברח מחמת חוב ממון מחזיקין בנכסיו שאינו ירא כל כך⁹³.

טו. מחאה שלא בפניו היא מחאה

מחאה מבטלת חזקת ג' שנים הנזכרת, שאם מיחה המערער קודם שהחזיק בה ג' שנים, בפני שני עדים⁹⁴, אפילו שלא בפני המחזיק⁹⁵, בטלה חזקתו.

⁹¹ שו"ע ונו"כ שם קמ"ט יח יט

⁹² שו"ע ונו"כ שם קמ"ג ג

⁹³ אם ברח מחמת שהי' חייב ממון לשררה אפשר דהוי כמו בורח מחמת נפשות. משפט צדק ח"א סי' ס"ט בבאה"ט שם ה

⁹⁴ בשו"ע סימן קמו סעיף ב כתב דמחאה בפני עד אחד לא מהני, ואם מודה המחזיק במחאה, נחלקו הפוסקים אם נאמן לומר לקוחה היא בידי במיני שיכול לומר לא מחית.

⁹⁵ שו"ע שם סעיף א, אפילו בפני חולים או זקנים שאינם יכולים לילך להודיע למחזיק שמיחה, שהם יאמרו לאתרים ואחרים לאתרים עד שישמע המחזיק.